

RECNAVNTIUM ἀπαντᾶται κατὰ πρῶτον εἰς τὰ νομισμα-
 τα Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτρήτου, καὶ ἔπειτα δὲν φαίνεται
 εἰς ἄλλον αὐτοκράτορα εἰμὴ εἰς Βασίλειον τὰ Μακεδόνα. Ἀπὸ
 Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα μετέβη ἡ συνήθεια αὕτη εἰς ὄλους
 τοὺς μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορας, καὶ μέχρι τῆς βασιλείας Ἰωάν-
 νου τοῦ Τζιμισκῆ, ὅπου ὅταν ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ ἀπαντᾶται,
 συνοδεύεται πάντοτε μὲ τὴν ἀνωτέρω Λατινικὴν ἐπιγραφὴν. Ὁ
 Τζιμισκῆς εἰς τινὰ χάλκινα νομίσματα ἐξελλήνισε τὴν ἐπιγρα-
 φὴν χαράξας **IC. XC. EMMANOUIL—IHUSUS XRISTUS**
BASILEVS BASILEΩN.

Ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων τοῦ Τζιμισκῆ ἀπαντῶνται καὶ αἱ ἀκό-
 λουθι μοναδικαὶ ἐπιγραφαί. **ΘCE B, Θ, TOIS BASILS.**
 (Θεοτόκε βεβῆθη τοῖς βασιλεῦσι). **MER ΘV DEDOXASM.**
O EIS SE ELPIZΩH OYC AΠOT, X. (Μητερ Θεοῦ δεδο-
 ξασμένη ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει). **ΠΑΡΘΕΝΕ ΣΟΙ**
ΠΟΛΥΑΙΝΕ = ΟΣ ΠΑΠΙΣΕ ΠΑΝΤΑ ΚΑΤΟΡΘΟΙ. — ΙΩΑΝΝ
EN ΧΩ ΑΥΤΟCΡΑΤ. ΕΥSEB. BASILEVS ROMAΙΩN.
 Εἰς τοὺς μετὰ τὸν Τζιμισκῆ αὐτοκράτορας ἀπαντᾶται καὶ πάλιν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐπιγραφὴ λατινιστὶ, ἐνίοτε ὁμοίως καὶ ἑλ-
 ληνιστὶ.

Ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων Μιχαὴλ Δούκα πρῶτοι ὀλοτελῶς ἡ χρῆσις
 τῆς λατινικῆς, καὶ δὲν φαίνονται πλέον εἰμὴ μόνον **IC. XC.**, ἐπι-
 γραφὴ συνοδευμένη ἐνίοτε μὲ τὸ **ΚΕ ΚΟΗΘΕΙ.**

Ἀέων ὁ σοφὸς ἐχάραξε πρῶτος τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος μὲ
 ἐπιγραφὴν **MARIA ΜΗΡ ΘV.** Ἐκτοτε δὲ ἀπαντῶνται συνεχῶς
 τὰ νομίσματα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος καὶ τὴν ἐπιγρα-
 φὴν **ΘΚΕ ΚΟΗΘΕΙ. ἢ, ΘΚΕ ΚΟΗΘΕΙ ΤΩ CΩ ΔΟΥΛΩ.**

OB'.

Νεωτέρου Μεσαιωνισμοῦ Νομοθεσία.

Τοσαῦτα ὀρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ διακινήματα βεβαίως δὲν
 ἀκολουθοῦσιν ἐὰν εἰς τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς κοινωνίας, εἰς αὐ-
 τὸ, δηλαδὴ, τὸ πρῶτον ὀρηκτῆριον τῶν ἠθικῶν φαινομένων, δὲ

συνέβησαν προλαβόντως ἕτεραι τραναὶ μεταβαλαί. Πλὴν ὁ κρότος τῶν τοιούτων μεταβολῶν θάττον ἢ βράδιον ἀντηχεῖ εἰς τὴν νομοθεσίαν, καθότι, μεταλλαχθείσης ἐπὶ τὸ χεῖρον ἢ ἐπὶ τὸ βέλτιον κοινωνίας τινός, ἀναγκαίως καὶ ὁ νομοθετικὸς ρυθμὸς συμμεταλλάσσεται. Ἄρα ἐκάστη θεσμῶν ἀναθεώρησις σημειοῖ καὶ τινα νέαν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν. Ἐπομένως ὀρθῶς ἡ νομοθεσία δύναται καὶ πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γνώμων ἐθνικῆς ψυχολογίας, ὡς δείκτης ἀλάνθαστος πάσης μεγάλης καὶ γενικῆς μεταβολῆς.

Δυνάμει ταύτης τῆς ἀληθείας, καὶ προσέτι διὰ τὸ σημαντικὸν τῶν γενομένων μεταλλαγῶν, ἡ τοῦ Θ'. καὶ Γ'. αἰῶνος νομοθετικὴ μεταρρύθμισις, ἣτις ἀποθανατίζει τὴν τριανδρίαν τοῦ Βασιλείου, τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Κωνσταντίνου, ὄφειλε νὰ ἦναι, καὶ πραγματικῶς ὑπάρχει ἡ μᾶλλον ἀξιοσπούδατος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἀναπτύξεως· ἀξιοσπούδατος μὲν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, ὡς ῥιζικωτέρα καὶ τελειότερα, καὶ περισσότερον τῶν προηγούμενων κεχωρισμένη τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου· ἀξιοσπούδατος δὲ σχετικῶς πρὸς τὴν νεοελληνικὴν πρόοδον, διότι, ἕνεκα τοῦ σκοποῦ τῆς, τῶν συνεπειῶν τῆς, καὶ τῶν οἷς ἐχράσθη μέσοις ἰσχυροῖς καὶ δραστηρίοις, ἐκφράζουσα τὰς διαθέσεις τῆς ἐποχῆς, καὶ προσδιορίζουσα τὰς λειτουργίας τῶν συστατικῶν στοιχείων, εὐκρινίζει τοῦ νεωτέρου μεσαιῶνος τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὸ θεολογικὸν στάδιον εἰς τὸ κοινωνικὸν καὶ πολιτικόν.

Καὶ πρωτίστη παρατήρησις πίπτουσα πρὸ ὀφθαλμῶν, εἶναι ἡ ὀριστικὴ ἀποκατάστασις τῆς ἐθνικῆς διαλέκτου· διάθημα γιγαντιαῖον εἰς τὴν πορείαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ἠδύνατο νὰ μαρτυρήσῃ τῆς ἐθνικῆς φύσεως τὸ ἀήττητον καὶ ἀναλλοίωτον. Ὁ λατινισμὸς ἀποσκυβαλιζόμενος καὶ ἀπὸ τὸ ὑστερον ἄσυλον, ὅπου καταφυγῶν εἶχεν ἐνδιατρίψει ἐπὶ τῶνας ἑκατονταετηρίδας, τέλος πάντων ἐγκαταλείπει ἀφιλονείκητον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τῶν νόμων τὴν περιουσίαν, καὶ τοῦ ἔθνομαι τὴν ἀναπήδησιν. Ἐπειδὴ, τοσοῦτον ἡ Ἑλληνικὴ διάλεκτος ἐπεκτείνεται, ὡς δι' ἐπίτηδες διατάξεως καὶ εἰς αὐτὰς τῶν Ἑβραίων ἐπιβάλλεται τὰς συναγωγὰς ἢ χρῆσις τῆς Μεταφράσεως τῶν Ο'.

Ἡ δὲ Λατινικὴ κατήντησε χρήσιμος μόνον εἰς ὀλίγους τινὰς λογίους, ἢ νομομαθεῖς, ἢ διερμηνευτὰς τοῦ Παλατίου. Οἱ λοιποὶ ἦσαν παντελῶς ἄμοιροι αὐτῆς, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃς τις, καὶ τοὶ *Ρωμαίων Βασιλεὺς*, ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ἐλάλη, ἢ ἐὰν τοῦλάχιστον ἀνεγίνωσκε τῶν *Ρωμαίων* τὴν διάλεκτον.

Τοῦτο δὲ τὸ γινόμενον, κατ' ἐννοίαν ἀντίθετον δὲν ἔλαβε χώραν ἐν τοῖς θέμασι τῆς Δύσεως, ὅπου κατώκουν ἑκπαλαὶ Ἕλληνες περικεκυκλωμένοι μὲν ἀπὸ πᾶσαν ἑτερόφυλον γενεάν, λαλοῦντες ὅμως καὶ γράφοντες τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν, καὶ πιστῶς διατηροῦντες τὰ πατρῷα ἔθιμα. Φεδερικός ὁ Β'. ὁ υἱὸς τοῦ περιβοήτου Βαρβαρόσσα, καθὼς Νεαπόλεως ἡγεμῶν, ὑπεχρεώθη σχεδὸν περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΓ'. ἑκατονταετηρίδος, ἡγουν περὶ τὴν ἐποχὴν ὅτε πάλιν ἡ Κωνσταντινούπολις ἠτοιμάζετο νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας Ἑλλήνων, καὶ ὅτε ἡ ἐν τῇ Δύσει γενομένη τῶν ἐθνικοτήτων ἀνάπτυξις εἶχεν ἀποχρόντως διακρίνει τὴν πᾶσαν ἑκατέρου γένους διάλεκτον καὶ μορφήν, ὑπεχρεώθη, λέγομεν, νὰ μεταγλωττίσῃ τὸν Κώδικά του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, πρὸς χρῆσιν τῶν ἐκεῖσε διαμενόντων πιστῶν ὑπηκόων του τῶν μὴ λαλούντων τὴν Ἰταλικήν, καὶ μὲ τροπολογήσεις οὐκ ὀλίγας ὡς πρὸς τὴν ἰδιοσυνταξίαν αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὸν Ζ'. αἰῶνα (ἐπειδὴ τότε ἀληθῶς πρῶτον ἡ Ἑλληνικὴ φωνὴ καθιερώθη ἐν τῇ νομοθεσίᾳ) γράφουσιν ἐν Ἀνατολῇ τοὺς θεσμοὺς Ἑλληνιστὶ πρὸς χρῆσιν τῶν *Ρωμαίων* ὑπηκόων τοῦ βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος· ἐξ δὲ αἰῶνας ἔπειτα, πάλιν Ἑλληνιστὶ θεσμοὶ γράφονται ἐν Δύσει πρὸς χρῆσιν τῶν ὑπηκόων τοῦ Αὐτοκράτορος Γερμανίας. Οἷα ἐπίμονος συνέχεια! Ἡ Λατινικὴ δὲν ἐσώζετο οὐδαμῶθι, ἦτον, ὡς κοινῶς λέγεται, ἀποθαμμένη, ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ οὐ μόνον ἐζῆ, ἀλλ' ἀνεκαινίζετο, ἀλλ' ἐθριάμβευεν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ διακωνίζετο μετὰ τῶν ὀλίγων λειψάνων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικότητος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. — Εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ λεγόμενοι ἐκεῖνοι *Ρωμαῖοι* ἐλάλησαν τὴν οἰκείαν γλῶσσαν, καὶ Ἑλληνικῶς ἐν τοῖς δημοσίοις ἐπολιτεύθησαν εἰς Νεάπολιν ἄχρι τῆς ἡγεμονίας τῶν Αἰηίου (ΙΔ'. Ἐκκτοντ.), ἐποχῇ μετὰ τὴν ὁποίαν

ἡ χρῆσις τῆς Ἑλληνικῆς ἐξέλιπεν, οἱ δὲ Γραικοὶ κατέφυγον εἰς
τινα μέρη τῆς στερεᾶς καὶ τῆς Σικελίας, ὅπου ἔτι σώζονται.

Ἡ δευτέρα παρατήρησις στρέφεται περὶ τὴν ὀριστικὴν τακτο-
ποίησιν τῶν ὕλικῶν συμφερόντων κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, περὶ
τάς προόδους τῆς κοινωνίας, καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς μελλούσης
ἀναπτύξεως. — Αἱ δημοτικαὶ ἐλευθερίαι διαλύονται, ἢ ἐλατ-
τοῦνται· ὁ κύκλος τῆς πολιτικῆς παρεμβολῆς τῶν ὁμάδων περιο-
ρίζεται· ἡ ἐνέργεια τῶν δημοτικῶν κομμάτων πλῆγίως καὶ τε-
χνηέντως μετριάζεται· ἐνὶ λόγῳ ἡ δημοσία ἐκείνη ζωῆ, τὴν
ὁποίαν ἡ Θεοδοσιανὴ καὶ ἡ Ιουστινιάνειος νομοθεσία διὰ ῥητῶν δια-
τάξεων ἠναγκάσθησαν ὁπωσοῦν νὰ σεβασθῶσι, νῦν καταστέλλεται
μετὰ πολλῆς ἐμπειρίας καὶ μετοχγετεύεται εἰς τὴν εὐθυμοσύνην
τῶν ἡμερουσίων συμφερόντων τῆς ἀτομικότητος. Διὰ τοῦτο, ἐὰν
ὕπὸ τὴν πολιτικὴν ἐποψίν φιλελευθερώτεραι ἴσως ἦναι αἱ προη-
γουμέναι νομοθεσίαι, ὅμως φιλοσοφικωτέρα καὶ ἀρμοδιωτέρα
πρὸς τὸν σχηματισμὸν τῆς ἀτομικότητος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν διά-
πλασιν εἶναι ἡ τοῦ Βασιλείου. Τὸ πνεῦμα τῆς ἰσονομίας ἐπικρατεῖ
πρακτικωτέρως· διαχωρίζονται αἱ πρὸς τὴν μοναρχίαν καὶ τὰ
ἱερατικὰ ἀξιώματα σχέσεις τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἠθικῶν σωμα-
τίων, ἡ δὲ δουλεία καὶ ἡ ἐλευθερία λαμβάνουσιν ὀρισμὸν ἀκρι-
βῆ, καὶ καταλληλοτέρας ὡς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν ἀναλογίας.

Ὅσα δὲ πλεον ἡ μοναρχία τοῦ νεωτέρου μεσαιωνισμοῦ ἐθνε-
κεύεται, οἰκαιοποιουμένη τὴν ἱκμάδα τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, καὶ
περιστέλλουσα τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ καὶ πολιτικὴν ζωὴν, τόσα
μᾶλλον ἡ Ἐκκλησία χωρίζεται τῆς μοναρχίας, ἀναπτύσσουσα τὸ
ἴδιον αὐτῆς Πολίτευμα, τὸ Κανονικὸν Δίκαιον. Βέβαιον ὅτι τὸ
Κανονικὸν Δίκαιον τελειοποιεῖται ἀναλόγως τῆς ἐπὶ τὸ ἐθνικώ-
τερον ἀυξήσεως τοῦ μοναρχικοῦ στοιχείου, καὶ τῆς ἐξασθενήσεως
τοῦ λαϊκοῦ. — Τὴν σκέψιν δὲ ταύτην σημειοῦμεν, διότι εἰς αὐτὴν
εὐρίσκομεν νόμον ἱστορικὸν καθοδηγοῦντα τὸ γένος βασιμῆδον
ὕπὸ ἐκείνην τὴν ἀσπίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, ἥτις
ἐπὶ τοσοῦτον σωτηριωδῶς πλατύνεται ἐρ' ὅσον ἡ κρίσιμος ὥρα τῆς
Ἀλώσεως πλησιάζει. Καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, εὐσυνειδή-

τως ἕκαστον στοιχεῖον ἐργάζεται, καὶ πληροὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ. Φρονεῖς ὅτι ὁ μεσαιὼν ἠνδρώθη, μόλις ἐνεδύσατο μανδύαν ἐθνικὸν, καὶ ὅτι, ὠθούμενος ὑπὸ τινος ἐσωτερικῆς δυνάμεως, βαδίζει ἄλλην ὁδὸν ἀντὶ τῆς πρότερον, τὴν ὁδὸν τοῦ περαιτέρω καθαρισμοῦ διὰ μέσου τῆς αἰχμαλωσίας. Ἦδη φθάσαντες εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο πλάτος, ὁρῶμεν ταύτοχρόνως ἀμφοτέρους τοὺς πόλους τοῦ μεσαιωνισμοῦ, τὴν ἐποχὴν, δηλαδή, τοῦ πρώτου Κωνσταντίνου καὶ τὴν τοῦ τελευταίου, τὴν κτίσιν καὶ τὴν τελικὴν τοῦ Βυζαντίου ἄλωσιν, καὶ ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὴν ἱστοριομικτὴν πορείαν ἑκάστου στοιχείου τόσον εἰς τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸ παρελθόν, ὅσον καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸ μέλλον. Καθὼς δὲ σήμερον ἡμεῖς, οὕτω καὶ τὸ γένος εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν θέσιν εὐρίσκειτο τότε· τὸ γένος ὀπισθοθεωρεῖ τὸν παρελθόντα βίον του, καὶ ὡς ἐμπνεύσει θεῖα, προγινώσκει τὰς μελλούσας του περιπετείας. Νομίζει τις ὅτι, προκισθανόμενον κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τὸν ἄφροντον κίνδυνον τῆς ἐθνικότητος, διαχωρίζεται χάριν προφυλάξεως εἰς τὰ τρία αὐτοῦ συστατικὰ στοιχεία, ὧν τὰ δύο δυνατώτερα, ἡ μοναρχία καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀναλαμβάνουσι τὴν σωτηρίαν τοῦ τρίτου· ἐκεῖνη μὲν, ὡς καρπὴ διανέμουσα τὰ πρὸς τὸ ζῆν εἰς τὸ πλήρωμα, καὶ κατὰ δύναμιν ἀπομακρύνουσα τὸ πλοῖον ἀπὸ τῶν σκοπέλων, αὕτη δὲ, καθὼς σωτηρίας ἀγκυρα, διατελοῦσα πάντοτε ἐτοιμὴ περὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσφάλειαν ἐν περιπτώσει ναυαγίου. Ἡ βασιλεία καὶ ἡ Ἀρχιερωσύνη συγκεφαλαιοῦσι τὰ πάντα.

Διὸ λαμπρὸς ὁ τῆς βασιλείας καὶ τῆς Ἀρχιερωσύνης ὀρισμὸς, ὃν αὕτη ἡ δύναμις προτάσσει εἰς τὴν Νομοθεσίαν τῆς· ἤθελεν ἄλλο τόσον αὕτη τιμῆσαι τὸν μέλλον ἐξηυγενισμένον αἰῶνα, ὅσον ὀρίζει τὸν νεώτερον μεσαιωνισμόν.

«Βασιλεὺς, λέγει, ἔννομος ἐπιστάσια, κοινὸν ἀγαθὸν πάσι τοῖς ὑπηκόοις, μὴτε κατ' ἀντιπάθειαν τιμωρῶν, μὴτε κατὰ προπάθειαν ἀγαθοποιῶν, ἀνάλογός τις ἀγωνοθέτης, καὶ τὰ βραβεῖα ἐξίσου παρεχόμενος».

«Πατριάρχης ἐστὶν εἰκὼν ζωσα Χριστοῦ καὶ ἐμφυχος, δι' ἔργων καὶ λόγων ἐν ἑαυτῇ χαρακτηρίζουσα τὴν ἀλήθειαν».

« Τῆς πολιτείας ἐκ μερῶν καὶ μορίων ἀναλόγως τῷ ἀνθρώπῳ συνισταμένης, τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιότατα μέρη, βασιλεὺς ἐστὶ καὶ Π α τ ρ ι ά ρ χ η ς· διὸ καὶ ἡ κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα τῶν ὑπηκόων εἰρήνη καὶ εὐδαιμονία βασιλείας ἐστὶ καὶ ἀρχιερωσύνης ἐν πᾶσιν ὁμοφροσύνη καὶ συμφωνία ».

Διὰ τῆς Νομοθεσίας οὖν, καὶ ἐν τῇ Νομοθεσίᾳ ἡ μοναρχία τροπολογεῖται ἡ μοναρχία, γινομένη Φιλισόνομος, ἀρχίζει νὰ εἰσπορεύεται εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἔθνους, νὰ κτᾶ δικαιώματα ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Φυλῆς, καὶ νὰ ἐλαύνη τὴν πρῶην ἀνοικονομήτως διατωμένην ἐν δημοκρατίᾳ γενεάν πρὸς τὴν μοναρχικὴν ἐκείνην δίαταν ἐν ἧ ῥέλλει κατὰ θεῖαν βούλησιν ἀρίστως αὕτη νὰ διαμείνη, μεχρισοῦ καταξιωθῆ νὰ λάβῃ μὲν διὰ παντός, καὶ οὐχὶ προσκαιρῶς πλέον τῆς ἀρίστου δημοκρατικῆς πολιτείας τὸ βραβεῖον, νὰ ἐκτυλίξῃ δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐπιλοίπων ἔθνῶν τὸ θαυμάσιον ὄραμα τῆς πολιτικῆς ἐν τῇ θρησκείᾳ, καὶ τῆς θρησκείας ἐν τῇ πολιτικῇ, τὸ ἐξαισίον ἐκεῖνο σύνταγμα τῆς Χριστιανικῆς Πολιτείας, ἧς βασιλεὺς καὶ νομοθέτης ὁ ΛΟΓΟΣ.

ΟΓ'.

Ἡ Γλῶσσα.

Καὶ λοιπὸν ἡ διάλεκτος ἐν τῇ τρίτῃ ταύτῃ περιόδῳ κατέχει μετὰ τῆς νομοθεσίας τὴν σημαντικωτέραν θέσιν. Αὕτη μάλιστα παντός ἄλλου χαρακτηρισματος ἔθνικοῦ περισσότερον ὑπέκυψεν εἰς δεινὰς μεταλλαγὰς· διὸ καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐπικαλεῖται τὴν ἐρευναν καὶ προσοχὴν ἡμῶν. Ὅθεν, πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπομένων πολιτικῶν γεγονότων, ἅς διατρέψωμεν ὀλίγον λεπτομερέστερον ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς διαλεκτικῆς ταύτης μεταβολῆς.

Ἐὰν κατ' εὐτυχίαν εἶχον διασωθῆ πολλά καὶ διεξοδικὰ τεκμήρια γλώσσης ἀγοραίας ἐν ταῖς διαδοχικαῖς τῆς ἱστορίας ἐποχαῖς, ἠθέλωμεν ἐνισχυθῆ διὰ συγκριτικῆς μελέτης νὰ συμπεράνωμεν τόσον περὶ τῶν ἐθνολογικῶν αἰτίων, ὅσα συνέβαλον εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ὅσον καὶ περὶ τῶν ἄλλων αἰ-

τίων, ἕπερ προεξένησαν τὴν συγχώνευσιν τῶν διαφόρων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν διαλέκτων. Δυστυχῶς ὁμῶς σπάνις κυριεῦει μεγίστη περὶ τὰ τοιαῦτα καθ' ἄλλας τὰς ἐποχάς, καὶ ἐξαιρέτως παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν, ὅθεν εἰμεθα καθηναγκασμένοι νὰ προσφύγωμεν εἰς τινὰ βραχέα, ἀσυνάρτητα, καὶ ἐνίοτε ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦς φιλολόγων νεοθευμένα τεκμήρια, ἐκ δὲ τούτων τῶν ὀλίγων καὶ ἀτελῶν δειγμάτων νὰ ἐξεικασώμεν περὶ τῶν φάσεων καὶ περιπέσειν τῆς νεοελληνικῆς ἡμῶν διαλέκτου. Ἡ ἀρχαιότης καὶ ὁ μεσαιῶν ἄχρι τῆς ΙΒ'. ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ διαλεκτολογικὴν ἐποψίν ὀλιγίστας παρέχουσιν εἰδήσεις. Φοβούμεθα δὲ μὴ τὸ κενὸν τοῦτο μείνη διὰ πάντος ἀπλήρωτον ὡς ἐκ τῆς ἀμελείας τῶν χρονογράφων· καθότι μετέπειτα ἔπεται ἡ τῶν Κομνηνῶν ἐποχὴ, ἧς δείγματα διαλεκτικὰ πιθανὸν πολλὰ νὰ ἀνακαλυφθῶσιν εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῆς Εὐρώπης, διατελέσαντα μέχρι τῆς σήμερον ἀνέκδοτα. Ἐπειδὴ δὲ προτιθέμεθα νὰ σχεδιάσωμεν ἐφεξῆς μέθοδόν τινὰ διαλεκτολογικῆς ἐρεύνης, κυρίως τοῦ μεσαιῶνος, διὸ κρίνομεν εὐλογον νὰ καταχωρίσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὀλίγα τινὰ χωρία τῆς ἰδιώτιδος γλώσσης, ἀναγόμενα εἰς τὴν ΙΙ. Θ', Ι', ΙΑ' καὶ ΙΒ'. ἑκατονταετηρίδα, χωρία ἅπερ σποράδην συλλέξαμεν πολλαχοῦ, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς ὕλη μελέτης πρὸς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα καταγινομένους.

Τεκμήριον τῆς Η'. ἑκατονταετηρίδος.) Ὁ Κοπρώνυμος ἔφθειρε καλογραφίαν τινὰ προβεβηκυῖαν μὲν τῇ ἡλικίᾳ, πλὴν ὠραισιτάτην Ἰππικοῦ δὲ ἀγομένου, ἔκραξεν ὁ δῆμος ἐμμέτρως ἐνώπιον τοῦ βασιλέως·

«*Ἡ Ἀγάθημας ἐγήρασε,
καὶ σὺ τὴν ἀναγέωσας!*»

Τῆς ἐνάτης.) Ἠλιγαῖλ ὁ Τραυλὸς πολιορκῶν τὴν Σανιάναν, ἠπάτησε διὰ μέσου τοῦ Οἰκονόμου τῆς πόλεως τὸν Γαζαριῶν, διοικητὴν αὐτῆς, ἀποστείλας ἀνδρα τινὰ ἀγροικόν ὑπὸ τὰ τεῖχη ψάλλοντα τὸ ἐξῆς δημοτικὸν ᾄσμα πρὸς τὸν αὐτὸν Οἰκονόμον.

«*Ἀκουσον κῆρ Οἰκονόμι
τὸν Γυβέρην τί σοῦ λέγει*»

*Ἄν μοῦ δῶς τὴν Σακεάρην
Μητροπόλιν σὲ ποίσω
Νεοκαισάρειαν σοῦ δῶσω».*

Πρὸς κατάληψιν δὲ τῆς διαλεκτικῆς μεταβολῆς, ἣτις ἔλαβε χώραν μεταξὺ ε' καὶ θ' ἑκατονταετηρίδος, ἃς συμπαραβληθῶσι τῶρα οἱ ἀνωτέρω στίχοι μετὰ τὸ ἐπόμενον ἀσμάτιον, ὅπερ ἐφάλλον οἱ Βένετοι, καταδιωκομένου τοῦ Μαυρικίου (512 Μ. Χ.) ὑπὸ τῶν ἐναντίων Πρασίνων·

*«Ὁ Θεός, Ἀυτοκράτωρ,
Ὁ κελεύσας σε βασιλεύειν,
Ἵποτάξει σοι πάντα
Πολεμοῦντα τὴν βασιλείαν!
Εἰ δὲ Ῥωμαῖος ἐστί
Ἐδεργέτα, τὸν ἀγνώμονα
Εἰς δουλείαν σοῦ τοῦτον
Ἵποτάξεις χωρὶς αἵματος!*

Τῆς ἐνάτης.) Ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος ἀφικόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν νικητῆς, καὶ ἱππικὸν ποιήσας ἠμφισμένοσ εἰς τὸ Βένετον χρώμα, χαιρετᾶται ὑπὸ τῶν δῆμων, ὡς ἔπεται,

«Καλῶς μᾶς ἤλθεσ ἀσύγκριτε φακτογάρη!»

Τῆς ἐνάτης.) Ἡ Βασίλισσα Θεοδώρα, διαρκούσης τῆς εἰκονομαχίας, διετηρεῖτο μυσικῶς ὀρθόδοξος. Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν ὁ γελωτοποιὸς τῆς Αὐλῆς Δένδερης, κρύφιος κατάσκοπος τοῦ Ἀυτοκράτορος, συλλαβὸν αὐτὴν ἐπ' αὐτοφόρῳ προσκυνούσαν εἰκονίσματα, ἐρωτᾷ αὐτὴν τί τ' ἀντικείμενα ἐκείνα; ἡ δὲ Βασίλισσα τὸν γελωτοποιὸν ἀπάτῳσα, ἀποκρίνεται· *«τὰ καλά μου τὰ νινία, καὶ ἀγαπῶ τα πολλὰ.»*

(Τὰ νινία ταῦτα τῆς εὐσεβοῦς Θεοδώρας διατηροῦνται εἰς τὸ Ἄθωσ, ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Βατοκεδίου).

Τῆς ἐνάτης.) Ἐπὶ Θεοφίλου βασιλείας. Νικηφόρος τις Πρωτόπρωσιτος ἀφῆρπαξε κουμπάρια (πλοῖον μέγα) χάρις γυνῆ. Αὕτη δὲ κατέφυγεν εἰς τοὺς παιγνιώτας τοῦ ἵπποδρομίου, οἵτινες ὑπέσχοντο αὐτῇ διορθῶσαι τὴν ἀδικίαν διὰ τινος μηχανῆς.

«Ποιήσαντες δὲ οἱ αὐτοὶ παιγνιδῶται κουμπάρειαν μικράν ἐν σχήματι πλοίου μετὰ ἀρμένου καὶ θέντες αὐτὴν ἐφ' ἀμάξης μετὰ τροχῶν, γενομένου ἱππικοῦ, ἔστησαν ἐμπροσθεν τοῦ βασιλικοῦ στάματος φωνοῦντες ἀλλήλοις· *Χάριε, κατάπιε αὐτό· ὁ δ' ἔλεγεν· οὐδὲν δόξαμαι ἔνα ποίσω τούτο· καὶ πάλιν ὁ ἕτερος· ὁ Νικηφόρος κατάπιε γέμον τὸ πλοῖον τῆς χήρας, καὶ σὺ οὐδὲν ἰσχύεις ἔνα φάγῃς αὐτό;* ἀκούσας ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἔκαυσε φρυγάνοις τὸν Πραιπώσιτον.»

Τῆς ἐνάτης.) Λέων ὁ Σοφὸς ἠρώτησεν αὐλικὸν τινα περὶ στρατηγοῦ καταμνησθέντος ἐπὶ προδοσίᾳ·

«*Οὕτως ἔχεις τὸν Θεὸν καὶ τὴν κεφαλὴν, ἔφυγεν ὁ Σαμωνᾶς ἢ οὐχί;*»

Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἔγραφε πρὸς τὸν πατέρα του,
«*Κράτει τὴν πίστιν σου καλῶς, καὶ ἐγὼ, εἴν δυναθῶ, ἔρχομαι μᾶλλον πρὸς σέ.*»

Τῆς ἐνάτης.) Ὁ Καίσαρ Βάρδας δακνόμενος τῷ φθόνῳ ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐδείκνυεν ἀγάπην πρὸς τὸν Βασίλειον, εἶπε τοῖς ἀυλικοῖς αὐτοῦ τὸ ἐξῆς ἀγοραῖον παροιμιακόν·

«*Ἐδιδώξαμεν Ἀλώπεκα, καὶ εἰσέβηκε Λεοντάριον.*»

Στίχος πολυτιμώτατος, δι' οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ πολιτικὸς λεγόμενος στίχος, ἀλάνθαστον σύμπτωμα τῆς νέας Ἑλληνικῆς προβαϊνούσης ἐποχῆς, εἶναι ἀρχαιότερος παρ' ὅσον μέχρι τοῦδε ἐνόμισαν οἱ δυτικοὶ γραμματολόγοι.

Τῆς ἐνάτης.) Ἐλπὲ τις περὶ στίχων κακῶν «*οὐδὲν ἄξιον εἶσιν οὗτοι, ἔνα ὦσι καλοὶ Ἰαμβοὶ.*»

Τῆς ἐνάτης.) Βούλγαρος τις ἐσεμνύετο ἐπὶ ἀνδρὶα σώματος· ὁ δὲ Θεόφιλος λέγει πρὸς τὸν Καίσαρα «*ἔχω, Δεσποτικὴ, ἄνθρωπον, ἔε, εἰάν κελεύῃς ἔνα παλαίσῃ μετὰ τούτου τοῦ περιβήτου Βου.Ἰγάρου· διώκει μέγιστον ὄρειδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους, εἰδὲ οὗτος ἀκαταγώνιστος ἐν Βουλγαρίᾳ παραγένηται.*»

Τῆς ἐνάτης.) Ὁ Βασιλεὺς Λέων, βλέπων κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του προσερχόμενον τὸν ἀδελφόν του Ἀλέξανδρον, ἐξεργώνησε τὸ παροιμιώδες·

α'Ο κακός χρόνος ἔρχεται μετὰ δεκατρεῖς μῆνας.»

Τῆς ἐνάτης.) Τοῦ Βασιλέως Μιχαὴλ ἐπιστρέφοντος πρὸς Κωνσταντινούπολιν, μοναχός τις ἐπ' ὕψηλῃ πέτρῃ ἰστάμενος, ἐπέφώναζεν αὐτῷ « Καλὸν ταξείδιον ἐποίησες, βασιλεῦ, φορέσας τὸν ἰδιὸν σου συγγενή.»

Τῆς ἐνάτης.) Μιχαὴλ ὁ Βασιλεὺς εἰσαγαγὼν παρὰ τῆ μητρὶ αὐτοῦ τὸν Μακεδόνα Βασίλειον, εἶπε χαίρων.

« Ἐλθέ, μήτερ μου, ἵνα ἴδῃς ὅποιον ἄγουροι νῦν ἔλαβον ἐπιτήθειον εἰς τὰ ἰσθμὰ μου.»

Καὶ θεασάμενος τὸν νέον μεγάλην ἔχοντα κεφαλὴν, ἐπέθηκεν αὐτῷ παρωνύμιον *Κεφαλαί.*

Τῆς ἐνάτης.) Ἀνάκρισις τοῦ Πατριάρχου Φωτίου. (Ἔφος ὅπως οὖν νενοθευμένον ἐπὶ τὸ ἀρχαιότερον, κατὰ τὸ σῦνηθε, ὑπὸ τῶν χρονογράφων).

ΑΝΔΡΕΑΣ ὁ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. *Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον;*

ΦΩΤΙΟΣ. *Ἀββᾶν Θεόδωρον οὐ γνωρίζω.*

ΔΟΜΕΣΤ. *Τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Σαρδαβαρητὸν οὐδὲν γνωρίζεις;*

ΦΩΤΙΟΣ. *Γνωρίζω μόνον τὸν μοναχὸν Θεόδωρον, ἀρχιεπίσκοπον ὄντα Ἐδύχατῶν.*

ΔΟΜΕΣΤ. *Ἀββᾶ Σαρδαβαρητὲ, ὁ βασιλεὺς ἐρωτᾷ σε· ποῦ εἰσὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ πράγματα τῆς βασιλείας μου;*

ΣΑΝΔΑΒ. *Ὅπου ἔδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς· νῦν δὲ ἐπεὶ τὰ ζητεῖ, ἐξουσίαν ἔχει ἵνα ἀναλάβῃ αὐτὰ.*

ΔΟΜΕΣΤ. *Εἰπέ, τίνα ἠθέλες ποιῆσαι βασιλεῦ ὑποθέμενος εἰς τὸν πατέρα μου ἵνα μὴ τυφλώσῃ, σὸν συγγενετῆ, ἢ τοῦ Πατριάρχου;*

ΣΑΝΔΑΒ. *Οὐ γνωρίζω περὶ τίνων κατηγορεῖτε με·*

ΜΑΓΙΣΤ. *Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ, ἵνα ἐλθῆξω περὶ τοῦτου τὸν πατριάρχη;*

ΣΑΝΔΑΒ. *Ὀρκίζω σε, δέσποτα, κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα πρῶτον*

ποιήσης τὴν καθάρσειν μου, καὶ τότε γυμνὸν δεῖνα
τῆς ἱερωσύνης, ἵε μὲ κοιλίωσιν ὡς κακοῦργον· οὐ
γὰρ ἐδήλωσα ταῦτα εἰς τὸν βυσιλέα.

ΦΩΤΙΟΣ. Μὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου, κῆρι Θεόδωρε,
ἀρχιεπίσκοπος εἶ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ
μέλλοντι·

ΔΟΜΕΣΤ. (θυμωθεὶς) Οὐδὲν ἐμήνυσας, Ἀββᾶ, δεῖ ἐμοῦ εἰς
τὸν βασιλέα, ὅτι Ἰρα ἐλέγξω τὸν πατριάρχην εἰς
τούτο; καὶ τ. λ.

Τῆς ἐνάτης.) Ἀντιγράφομεν τὸν ἐξῆς παράγραφον ἐκ τῆς βιο-
γραφίας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πορ-
φυρογεννήτου υἱοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ συγγεγραμμένης, ἐξ οὗ
τρανώδως πληροφοροῦμεθα περὶ τῆς μεγάλης διαφορᾶς τῆς μετα-
ξὺ τῆς γλώσσης τῶν λογίων καὶ τῆς τοῦ ὄχλου κατὰ τὴν ἐνάτην
ἐκατονταετηρίδα· διαφορὰ, ἣτις δίδει βεβαιότητος ἀφορμὴν, ὅτι
καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα τὰ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν διασωθέντα τῆς ἀγοραίας
διαλέκτου τεκμήρια ὑπέκυψαν εἰς λογισματικὰς νοθεύσεις, καὶ ὅτι
ἡ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διάλεκτος ἦτο ὡς ἔγγιστα ἡ αὐτὴ τῆς σημερι-
νῆς. — Γραία τις βαθύπλουτος, Δανηλὶς καλουμένη, ἐκ Πατρῶν,
ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Αὐτοκράτορος.
Αὕτη ἐδωρήσατο πολλὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ δῶρα τῷ Βασιλεῖ, τὰ
ὅποια ὁ Κωνσταντῖνος ἀπαριθμεῖ καταλογάδην· μεταξύ δὲ
τούτων εἴησαν καὶ γυμνῆες σκιάστριαι ἑκατὸν, καὶ σινδόνια
ἔργα παμποικίλια, (ἃ δὴ νῦν παραφθορέντος τυχεῖν
τοῦ ὀνόματος, τῆ τῶν πολλῶν ἀμαθία λέγεται
σενταῖς); ἑκατὸν Λινομαλοῦρία ἑκατὸν (καλὸν γὰρ
ἐπὶ τούτοις κοινολεκτεῖν) ἀμάλια δινὰ καὶ λεία δια-
κόσια, καὶ ἕτερα ὅπερ τὰ τοῦ ἰσραχίου ρήματα εἰς λεπτότητα,
ὧν ἕκαστον εἰς καλῆμου κόνδουλον ἐπιβίβλητο, καὶ αὐτὰ ἑκα-
τὸν. κ. τ. λ.

Τῆς δεκάτης ἐκατονταετηρίδος.) Ἐκ τῆς Τακτικῆς Λέοντος
τοῦ Σοφοῦ. Ἀποσκευὴ καὶ ὅπλασις τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ.

α Τυξάρια μετὰ θηκαρίων αὐτῶν· αὐγίτας μετὰ κουκοδ-
 ρων· σπαθία ἠκορηίτρα καὶ σεσαμωμένα· σκουτάρια καὶ
 ἕτερα σκουτάρια μεγάλα, ἄτερ λέγονται θυρεοί, ἕτερα σκου-
 ταρίσκια τῶν πεζῶν, τὰ ποτὲ λεγόμενα πέλαι, ἕτερα σκου-
 τάρια σιδηρὰ στρογγύλα σεσαμωμένα· κοτάρια μικρὰ ὀκτά-
 πηχα· ἦσαν δὲ ποτὲ ρωμαῖοι καὶ μακεδόσι κοτάρια ἄχρι
 τευχῶν δέκα ἔξ, ἄτερ ἢ τῶν χρυσα οὐκ ἀπαιτεῖ . . . ρικτή-
 ρια· τζικούρια, καὶ ἕτεροι τζικούρια ἀμφιστομα, ἐφ' ἑνὸς μέ-
 ρους οἰορεῖ σπαθίον, ἐπὶ δὲ τὸ θηκαρίων αὐτῶν δερματίνων
 καὶ βυσσαρίων· παραμηρία· μαχαίρας μεγάλας μονοστόμους.
 — Λωρίκια μέχρι στραγάλων ἀρασυρόμενα διὰ λωρίων καὶ
 χρυσελλίων, μετὰ τῶν θηκαρίων αὐτῶν δερματίνων, καὶ εἰ
 θυρατῶν πάντα ἀλυσίδετα· εἰ δὲ μὴ γέ, τινὰ αὐτῶν καὶ διὰ
 κεραιτρῆς ὕλης, ἢ βουβαλικῶν δερμάτων καταξήρων· ἐπιλω-
 ρικὰ ἠμάτια· κλιβάρια σιδηρὰ, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης, ὡς εἰ-
 ρητας· κωσίδας τελείας· ποδόψευλλα, χειροψευλλα σιδηρὰ, ἢ
 καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης, διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας περιτραχήλια ἀλυ-
 σίδετα, σιδηρὰ, ἐνδεδυμένα ἔσωθεν ἀπὸ ἐρίου καὶ ἔξωθεν
 λινοῦ· γουρικὰ τὰ ἀπὸ κενδοούκλων, γινόμενα καὶ αὐτὰ ἀρεῖ
 λωρικίων τοῖς μὴ ἔχοντι σιδηρὰ· κένδουκλα γαρύδα, ἐνδύορτα
 τῶν στρατιωτῶν μετὰ τῶν ὀπλῶν· σωληνάρια μετὰ μικρῶν
 σιγαιτῶν καὶ κουκοδρῶν αὐτῶν· σφενδόβολα· σελλοπούγγια
 μεγάλα· πυρέκβολα καὶ ὕσκα· λωρόσοχα· πέδιλα σεληνῆτα
 σιδηρὰ μετὰ καρπίων αὐτῶν· ρενία· σουβλία· προμετώπια ἰπ-
 πῶν· στηθάρια ἰππῶν ἢ σιδηρὰ, ἀπὸ κενδοούκλων· περιτραχή-
 λια ἰππῶν, ὁμοίως. — Φλίμουλα μεγάλα, γλαμουλλοσκία τῶν
 κοταρίων, βάνδα διαφόρως βεβαυμένα, βούκκια μικρὰ καὶ
 μεγάλα, δρέπανα, ἀξίνας, γαλκίδια, πελέκια, σκεπάρνια,
 τριβάλους χειρόμυλα, πριόνια, καὶ ὀρύγια, καὶ σφυ-
 ρὰς, πτυάρια, κοφίνους, κλικία, κ.τ.λ.»

α Ὅταν ἡ συμβολὴ γένηται, μηδεὶς ἀγῆσθ, μηδεὶς προλάβῃ
 ἕως ἂν διώλῃς τὸν ἐχθρόν. Ἐάν ἐκθῆς ἀπὸ τῆς τοῦ μετώπου

ὄψεως, βλίπε τὸ βαιδον· δίωκε, μὴ ὡς στρατιώτης δειλός, ἀλλ' ὡς στρατιώτης ἀνδρείος· καὶ μὴ κατὰ περιπέλησιν ἐπίσης, μήτε ἀλλῶ τρόπῳ· φύλαττε, στρατιώτα, τὴν τάξιν σου· φύλαττε καὶ σὺ βανδοφόρε ὅταν καταπολεμήσης, ἵνα ἀκολουθήσῃς τῶν ἐχθρῶν· εἰ δὲ ἐχθρὸς τὴν ὄψιν τῆς παραταγῆς, μὴ ἐπίσης ἰσχυρῶς ἐν τῷ κίμπῳ, ἵνα μὴ σκορπίσης τὴν τάξιν σου κ.τ.λ.

Παραγγέλματα στρατιωτικά ὑπὸ λέοντος καθιερωμένα «Μετά σιγῆς τὰ παραγγέλματα πληρώσετε! — μὴ παραχθῆς! — πληρώσετε τὴν τάξιν! — τῷ βάνδῳ ἐπακολουθήσετε! — μηδεὶς ἀφήσει τὸ βάνδον! — διώξετε τοὺς ἐχθροὺς! — σφιχθητε! — ἐξελεθε! — ζεῦξον! — πύκνωσον! — στήτε! — παῦσαι! — βοήθει! — μερίσθητε! — ὑποστρέψετε! — κλίρον ἐπὶ σκουτέρην! — ἰσραῖοι στήτε οἱ δεῦτεροι, καὶ οἱ τῆς γυλαγγίας ἔξω! — ἐπὶ κοντάρην κλίνας κίρησον! — γυλάξτε τὴν τάξιν τῶν ἀκίων! — μετάγερε εἰς τὰ δεξιά! — ὁ στίχος ὑπὸ τὸν στίχον! »

Σημασία τῆς λέξεως καλλικάριον). «Συμβολῆς δημοσίας προσδοκιμῆς, πλήθος τῶν λεγομένων καλλικαρίων, ἤγουν τῶν δουλευόντων τοῖς τε ἀρχουσι καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπιγέρεσθαι οὐ συμβουλεύομεν . . . κ.τ.λ. »

Αἱ λέξεις ἀλογον, ἀντὶ ἵππου, καὶ παξιμάτιον, ἀντὶ διπυρίτου, ἐν χρήσει παρὰ Λέοντι τῷ Σοφῷ. Καὶ συχνὸν τὸ γυρεῖω, ἀντὶ ζητῶ· καὶ πόρτα, ἀντὶ θύρας· καὶ στρατά, ἀντὶ ὁδοῦ· ἀντὶ σκηνῆς, τέρτα· καὶ ἰδικύς σου, ἀντὶ σός· ἐπαίρω, ἀντὶ λαμβάνω· καὶ γυλασκίρ γέμον ὕδατος (κοντάρην, σκουτέρην, γυλασκίρ, μαχαίρην, γουνδίν, ἀπόδειξις ὅτι ὁ ὑποκορισμὸς ἦτο προθεστικῶς κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ δεκάτην ἑκατονταετηρίδα). καὶ κυπτάξω, ἀπὸ τοῦ κυπτάξω (τί κυπτάξεις περὶ τὴν θύραν; Ἀριστοφ.) καὶ ἀγανώτερα, ἀντὶ πρῶτερα (κατὰ διαφθοράν, ἀγανώτερα κ.τ.λ.

Τῆς δεκάτης.) Ἐκ τῆς τακτικῆς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, υἱοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἀποσπάσματα.

« Ἀρμάξει δὲ, στρατηγῆ, ἀν' κούρετέσσι· οἱ Συρακηνοὶ

ἔλθει τοῦ ὄρους τοῦ Ταύρου, ἵνα ἐπιτηδεύσῃ κατ' αὐτῶν εἰς τὰς στερεὰς κ. λ. κ. αὐτῶν τοῦ ὄρους, ἐξαιρέτως ὅτι ἐπιστρέψωσι, καὶ ἴδωσι ἀπὸ πόλεως, ἔχοντες ἰσως καὶ πραιῶνας ἢ κτηνῶν ἢ πραγμάτων. Πότε γὰρ ὀφείλεις ἀναβιβάξαι εἰς ὑψηλοὺς τόπους τοξότας καὶ σφενδοβολοῦστας ἵνα ῥίπτωσι κατ' αὐτῶν. Καὶ οὕτως ἵνα ποιῆς καὶ διὰ τῶν Καβαλλάρων τὰς προσβολὰς κατ' αὐτῶν ἢ ὡς ἔχει ἀπαιτεῖν ἢ χρεία, ἢ δι' ἐγκρημμάτων, ἢ δι' ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ὅσον ἵνα κυλλῆς πέτρας εἰς τοὺς κρημνοὺς, ἢ ἵνα φράξῃς τὰς ὁδοὺς ἀπὸ δένδρων καὶ ποιῆσῃς αὐτὴν ἀδιάβατον, ὡς προείπομεν . . . »

« Καὶ τοξομένων τῶν Φαρίων αὐτῶν, καὶ τῶν ἀτζικάντων, ἢ ἐκ τῶν ἄλλων αὐτῶν τοξοτῶν πληρωμένων, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς γυμνοὺς, τρέπονται εἰς τοὺς, ἐκεῖνοι οἱ καβαλλάριοι διὰ δύο αἰτίας, ἵνα καὶ τὰ ἱππάρια αὐτῶν περισώσῃ »

« Καὶ τὰ Σκλαβικὰ ἔθνη ὅμοια ἦσαν πρὸς Ἀλλήλα, καὶ τὰ αὐτὰ ἔθνη καὶ τὰς γλώσσας εἶχον ἡγάπων δὲ καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ οὐκ ἐπέθετο δουλωθῆναι εἰς τινὰ, ἢ ἐξουσιάζεσθαι παρά τιος Ταῦτα δὲ τὰ ἔθνη ὃ ἡμέτερος πατὴρ ἐπεισεν ἀφείναι τὰ ἀρχαῖα ἔθνη αὐτῶν, καὶ ὑποτάσσεσθαι, καὶ δουλεύειν τοῖς ἰδίοις ἄρχουσιν ἄλλ' ὑποταγῆναι μάλιστα εἰς ἄρχοντας Ῥωμαίους κατὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν τόπον, καὶ βαπτισθῆναι ἰσχυρῶς δὲ αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ ταξιδεύειν τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τῶν πολεμίων ἔθνων »

« Γίνωσκε δὲ στρατηγὲ, ὅτι οὐ μόνον σὺ ὀφείλεις ἀγαπᾶν τὴν πατρίδα σου, καὶ εἶναι σπουδαῖος καὶ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανῶν πίστεως ἵνα τεθῆς τὴν ψυχὴν σου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ σὲ ἄρχοντας κ. τ. λ. »

« Ὅταν δὲ ὑπάρχης εἰς τὴν πολεμίαν γῆν, μὴ ἀποστέλης ἀσκόπως τοὺς Μισουράτορας, ἵνα προλαμβάνωσι χωρὶς βοήθειας ἀρκούσης αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐρεῦνα μόνον ἀσφαλῶς διὰ τῶν αἰχμαλώτων καὶ προσφύγων τὴν ποιότητα τῶν τόπων, εἰς οὓς μέλλει ἀπληχεύειν ὁ στρατός, μὴ ἔρχεται καὶ ἀνάμικτα καὶ

ἀτακτα εἰς τὸ ἄπληκτον τοῦ φασσάτου, ἀλλ' ὡς πλησιάζωσιν οἱ ἐχθροί, καὶ ἔχρησ κίβητις εἰς τὸν στρατὸν, πρῶτον ἴνα πίπτωσιν αἱ θυμαίαι, καὶ γίνωται τὰ ὄρηματα ταῖς Σούδαις ἐντάξει, ὡς πρέπει. . . . κ. τ. λ. »

« Πρόσταξον καὶ ἴνα σταθῶσι βάρδα εἰς ὑψηλοτέρους καὶ διασφύρους τόπους διὰ τοὺς χορτολογοῦντας, καὶ ἴνα γένωται καὶ τινα σημάδια, ὅπως, ἂν συμβῆ τὸ ἐναντίον ἐκ τοῦ πολέμου εἰς τὸν στρατὸν, καὶ δώσῃ τὸν ἀνακλητικὸν βούκιον, ὡς ἔχουσαι ἔθος παρ' αὐτὰ, ἴνα ἀναχωρῶσι μετὰ δρόμου τὰ χορτολογοῦντα παλλικάρια. »

Τῆς δεκάτης πρώτης.) Ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ. Ὁ λαὸς ἐπιγελῶν Μονομάχον τινα, συνέθεσεν ἐπίτηδες ἄσμα κατ' αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ εἶχεν οὕτως:

« Ὁ μωρὸς ὁ Μονομάχος
Ὅτ' ἤθελεν ἐκοίησε »

Τὸ μέτρον τοῦτο ὠμοιάζει μὲ τὸ τοῦ σημερινοῦ δημοτικοῦ ἄσματιου,

« Δώδεκα ἡμέρας νύχθι
Χήρα ἔπαγει στή μάννα της . . . κ. τ. λ. »

Τῆς δεκάτης πρώτης.) Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος εἶχε μοιχαλίδα τινα, τοῦ Σκληροῦ ἀδελφῆν. Ὁ λαὸς δυσανασχέτων ἐπὶ τῇ περιφρονήσει τῆς ἀγαπητῆς αὐτοῦ βασιλίσσης, στασιάζει ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα, ἐκφωνῶν

« Ἡμεῖς τὴν Σκληραίαν οὐδὲν θέλομεν βασιλίσσαν· οὐδὲ δεῖ αὐτὴν αἱ μάνναι μας αἱ πορφυρογέννητοι Ζωὴ καὶ Θεοδώρου θανοῦνται. » (τύπος χρόνου πιθανότατα ὑποβολιματός).

Τῆς δεκάτης πρώτης.) Εἶχεν ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἀναγορεύσει βασιλέα Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνόν. Ὁργισθεὶς δὲ μετέπειτα κατ' αὐτοῦ, εἶπεν ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ τὴν ἐξῆς δημώδη παροιμίαν

« Ἐγὼ σ' ἐκτίσα φουῖρε μου καὶ ἐγὼ ἔγὰ σὲ χαλεπώσω. »

Τῆς δεκάτης δευτέρας.) Ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἔφυγε μέγα κίνδυνον, ἠραπτεύσας ἐκ χειρῶν βαρβάρων. Ὁ λαὸς τῆς

Κωνσταντινουπόλεως, ανέπλεξεν εις ἔπαινόν του ἀσμάτιον δημο-
τικόν, παρεμφαίνον τὴν προαίσθησιν τῆς κατ' ἐκείνου ἐπιβουλῆς,
καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ μεμνηχενυμένα. Τὸ ἀσμάτιον, ὡς ἡ Λίνα ἀνα-
φέρει αὐτὸ, εἶχεν οὕτω·

«Τὸ Σάββατον τῆς Τυρινῆς, χαρεῖς Ἀλέξιε ἐννόησέστο,
Καὶ τὴν δευτέρα· τὸ πρῶτ' εἶπα, καλῶς γεράκιε μου!»

«Τουτέστι, κατὰ μὲν τὸ τυρόνυμον Σάββατον ὑπέρευγε σὺ
τῆς ἀγγιολίας, Ἀλέξιε, τὴν δὲ μετὰ τὴν Κυριακὴν δευτέραν,
καθάπερ τις ὑψηπότης Ἰέραξ ἀφήπτασο τῶν ἐπιβουλεύοντων
βαρβάρων.»

Τῆς δωδεκάτης.) Ἐκ τοῦ Πτωχοπροδρόμου·

«Κάπα μου, πάπια κάπα μου, καλιοχαρβαλομίδρη,
Κάπα μου, ὅταν σ' ἔθεκεν ἡ βλάβη γὰρ σὰ γάρη,
Πολλὰ δάκρυα σὲ γέμισεν καὶ στεναγμοὺς μεγάλους!
Ἔσδ' ἔγω καὶ πάπλωμα, κάπα, καὶ ἀπαρωφόρειν,
Ἔσδ' ἔρα καὶ ποκάμισον, ἔσδ' καὶ ἐπιβαλτάριον!
Καὶ τὴν Λαμπρὰν τὴν Κυριακὴν, στήν ἐκκλησίαν ἀν' ἐγώ,
Ὅλους χωρεῖ ἡ ἐκκλησία, καὶ μὲν οὐδὲν ἔχωρει·
Καὶ ἀπὸ τὸ σείσμα τὸ πολλόν, καὶ τὸ πολλόν τὸ δίδωμα,
Ἐπέρω, πάγω, Βασιλεῦ, σὸ σπύτιν ὑπαγένω,
Τὸ σπύτιν, τὸ καλιοσπιτον, καινουργιοχολασμέρον.
Νυστάζω, πέφτω τάχα τε, τυλίγομαι τὴν κάπα·
Κοιμοῦμ' ὡς τὸ μεσάνυχτον, καὶ ἄκου τί παθαίνω·
Ἐμπλέκονται μ' ἡ ψύδες μου ἀνωθεν ἕως κάτω·
Καὶ βάνω τὸ χερίτζιν μου, συντριβῶ καὶ τσακίλω,
Ἐδγάνω τ' ὀλοκάκινον, γάπες βαφίαν ὀμοιάλω.
— Κάπα μου, ὅπου δύναται, κάπα μου ἄς σὲ ἀγοράσῃ!
Κάπα μου, ἠγανάκτησα, κάπα τὰς χάρετὰς σου!»

Τῆς δωδεκάτης.) Ἐκ τῶν Καλλιμάχου καὶ Χρυσορρόφης ἐρώτων.

«Καὶ γερατζέαρ ἔβλεπεν ἐκ τῶν δεινῶν ἐκείνων
Ὡς ἄνθρωπος ἀναίσθητος, παραπεφρονημένος.
Καὶ τὸ δακτυλιόπουλον εἰς τὸ γεράτζι δίδει
Καὶ πάλιν ἐκ τὸ κρίτημα τοῦ δακτυλοδοπούλου

Ἄγαπακτεῖ, λειποψυχεῖ.
«Βλέπεις ἐκεῖνον τὸν καλὸν τὸν εὐμορφὸν τὸν τόπον,
Τὸ καλοξενοχάραγον ἐκεῖνο τὸ νησιτεῖνον,
Καὶ τὸ νησιτεῖνον τὸ καλὸν, τὸ εὐμορφὸν ἐκεῖνο;

Πῶς οὖν ὁ μισοβαρπούτερος ἔφυγεν ἀπὸ τούτου
Μόλις ποτὲ παρελθουσῶν τῶν ἡμερῶν, ὦρ εἶπον;

Ἐκεῖνοι γοῶν ἐγγύζουσι τὸ μῆλον εἰς τὴν μύτην
Τοῦ Καλλιμάχου τοῦ νεκροῦ καὶ παρευθὸς ἀτέστη.

Καὶ τὸ παρκάλιν τὸ λαμπρὸν τὸ μεμαρταρωμένον,
Ὅπερ ἐντὸς εὐρέθημεν τοῦ δράκοντος τοῖς οἴκοις.»

Γνωμικὸν παροιμιώδες δυσχρονολόγητον

Τὶ θέλεις χίλια ὑπέρπυρα καὶ κακοειδῆ γυναῖκα;

Τὰ χίλια παρ' σὲ ἀνάθημα, κ' ἢ κακοειδὴς σοῦ μένει.

Κ. Τ. Α.

ΟΔ΄.

Ὄνόματα μεσαιωνικά καὶ Παριονύμια.

Ἐν τῇ ἐλλείψει πολλῶν καὶ ἐντελῶν δειγμάτων τῆς μεσαιωνικῆς διαλέκτου, ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀποθησαυρίζωμεν πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ, εἴπερ καὶ ἀτελὲς ἢ νενοθευμένον ὑπὸ τῶν τότε λογίων, ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ δημοσιευθῶσιν, ὡς εἴπομεν, πολλὰ χειρόγραφα τηρούμενα ἀνέκδοτα ἐν ταῖς διαφόροις βιβλιοθήκαις τῆς Βυρώπης. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἐκ τῆς γραμματικῆς ἐρεῖνης τῶν ἐπωνύμων, προσηγοριῶν καὶ παριονυμίων ἡμπεροῦμεν νὰ συνάξωμεν διαλεκτολογικάς τινὰς νύξεις ἐπωφελεῖς, διόπερ αἱ μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ δημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα προσέτι τὴν ἐξῆς κατ' ἀλφάβητον συλλογὴν ἐπωνύμων, ἥτις ἀνάγεται εἰς ταύτηνμας τὴν περίοδον, τοὔτέστιν ἀπὸ τῆς ἐνάτης μέχρι τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος.

Α. Ἀγόνιατος, Ἀσθεατῆς, Ἀτζάλος, Ἀκριδιᾶς Ἀσπρος,

- Ἄλκυποδόδωρος, Ἄνεμάς, Ἄσμικτος, Ἄβίστακτος,
Ἄγουρος, Ἄμπελᾶς, Ἄνδρῶσαλίτης.
- Β.** Βαβοῦτζικος, Βελωγᾶς, Βερκαλᾶς, Βούρτζης, Βουῦδος,
Βρωμάγουρος, Βοῦδτζης, Βασιλάκης, Βαλαρευιδιώτης.
- Γ.** Γεωργουλᾶς, Γαβριλόπουλος, Γουλῆς, Γλαβᾶς, Γουδέλης,
Γουρούνης, Γαριῶς, Γαλᾶριος.
- Δ.** Διαχοριτζής, Διαβολάκης, Διαβατινός, Διαγομήλης,
Δεμογιάννης, Δρόσις, Δραχορτοειδής, Διαβολογύρης.
- Θ.** Θεοδώρης, Θαλασσινός, Θρουμπής.
- Κ.** Κορτολέωρ, Καρονάρις, Κρακρᾶς, Καλοκαίρης, Καλοκῶ-
ρης, Καλογιάννης, Καλομαρίας (ὁ τῆς), Καβαλλάρης,
Κατουδάδης, Κεφαλᾶς, Κορτοχέρης, Κορτοστέφανος,
Κορτοκώστας, Κουλούκης, Κουφαρῶς, Κουταβᾶς, Κου-
τζομύτης, Κουτζοδάκτυλος, Κουρουπᾶς, Κορτομύτης,
Κολοκῶθης, Κατζίλης, Καρβουνοφίλι, Κορτοσχάλης,
Καρβουνάρης, Κωτρούλης, Κραῶς, Καμμέρος, Κου-
πᾶς, Κουτάλας, Κωδοράτος, Καλογηριτζής, Κρνοπη-
γῆτης, Κουτζοχέρης, Καυχᾶς, Καματερός, Καπρογένης.
- Λ.** Λαχαροδράκωρ, Λουλούδης, Λαδοστῆρης.
- Μ.** Μίξαρης, Ματζούνης, Μύγμης, Μορομάγουλος, Μου-
ροδόδωρος, Μορογαλάτος, Μωρολῆς, Μωροκάστατος,
Μαυκοφάγος, Μαλακινός, Μορόσκυλος, Μαυροπο-
ταμίτης, Μοσχάτος, Μάμαλος, Μελαχρινός, Μεσαρι-
της, Μουρτζοφῶλος, Μάλαγμης, Μεταξᾶς, Μωρο-
γιώργης, Μοραστηριώτης, Μαυροκέφαλος, Μαυρο-
ζόμης Μελισσηκός.
- Ν.** Νικολιτζής.
- Ξ.** Ξηρομάλακος.
- Ο.** Ὀψαρῶς Ξυλοκάραβος.
- Π.** Ποδοπάγουρας, Παχνᾶς, Πηραδίτης, Πλατυπόδης, Πε-
τρυαῦδης, Πισπαλᾶς, Ποδάρων, Πενταχτέρης, Πρω-
τοκάραβος, Πετεινός, Πιάθουρος, Παστηλᾶς.
- Ρ.** Ῥοδογύλλης, Ῥαψομάδης.

Σ. Στουπιώτης, Σκυλιτζής, Σαλιοφάσκουλος, Σταυράκης, Σαραντάπηχος, Σαλλεβαράς, Στραβορωμαίος, Σπανοπέτρος, Σταβοτριχάρης, Σφηροδαίμων, Σκαλοσκέπαστος, Σταυραπάτης, Στραβοφρύδης, Σφονδύλης, Σχολαρίκης, Σκουτιλώτης.

Τ. Τοξάρης, Τριφύλλιος, Τριατάφυλος, Τικουρέλης, Τρικάκαθος, Ταξειδιώτης, Τριχάς, Τζιβίτζουλος, Τυχιώτης, Τραγουδιώτης, Τζιμοβουλτρος, Τζόρος.

Χ. Χαμαιδράκος, Χειλάς, Χαμένος, Χρυσοχέστης, Χοδρομάγουλος, Χαλκούτζης, Χρυσοβέργης, Χρυσάκης, Χοιροσπάχτης.

Όνόματα τόπων.) Ἐρημοσυχιά, Παλαιόκαστρον, Τζουρουλόν, Ἐρμύροτροι, Γαληνολιμέρι, Ξερόκαρκος, Ἄσπροβοδι, Διαβολολιμνη, Τυρόκαστρον, Ἄλωριτζιν, Βιγλέντια, Κικὴ Σάλα, Λεοτάριν, Ψυμαθᾶς, Γεροκομιεῖον, Χρυσοκίμαρον, Παλαιὸν Πेत्रὶν, Πέραμα, τὰ Καρβουάρια (Ἐ. ἑκατοντ.) Τζυκαριστήριον, Ἐγκλειστρα. Πλουμιδολεΐβαδοι, κ. τ. λ.

ΟΕ΄.

Περὶ διαλεκτολογικῆς ἐρεύνης.

Τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα ἑνιαυτοὺς πρὶν ἢ ἐκραγῆ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ἤγουν ἀφ' ἧς στιγμῆς, ὡς κατ' ἐπίνοιαν θείαν, τὸ γένος ἡμῶν προσηθάνθη τὴν πρυσεχῆ του ἀπελευθέρωσιν, οἱ κορυφαῖοι καὶ διασημότεροι αὐτοῦ, ἐπιστήμονες, ἔμποροι, φιλολόγοι, πολιτικοί, κτηματῖαι, τῆς πολὺ τῆς ὀλίγον, ἕκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του καὶ τὸ ἐπάγγελμα του, πάντες αὐθωρον εἶδον τετραγαγμένοι τὸ μέγα βάραθρον, ὑπερ ἢ χρόνιος δουλεία καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ περισπασμοὶ εἶχον ἐξορύσσει ἐν τῷ ἔθνικῳ περυσιασμῷ· ἐπομένως ἔστρεψαν ὁμοθυμαδὸν τὴν ὄλῃν προσπάθειαν εἰς τὴν προετοιμασίαν, προσωρινὴν τοῦλάχιστον, ἐκείνης τῆς χρειώδους ὕλης, ἣτις ἐμελλεν ἀμέσως καὶ καταπειγόντως ν' ἀποβῆ χρήσιμος ἐν τοῖς πρυσιασμῶσι ἐγκαινίσις τῆς Ἀναγεννά-